

Fredrik Alfredsson
Stab
08-508 287 37
fredrik.alfredsson@tk.stockholm.se

Till
Trafik- och renhållningsnämnden
2009-09-15

Program för utvecklingen i Söderort. Svar på remiss.

Förslag till beslut

1. Trafik- och renhållningsnämnden överlämnar och åberopar tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Nämnden förklarar beslutet omedelbart justerat.

Magdalena Bosson
Förvaltningschef

Fredrik Alfredsson
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommunfullmäktige har beslutat att ett nytt program ska tas fram för utvecklingen i Söderort. Programmet kommer att ersätta tidigare Söderortsvisionen, antagen av kommunfullmäktige 2002 respektive 2004.

Kontoret ställer sig bakom ett nytt program för Söderort och anser att den följer den linje för stadens fortsatta utveckling som slås an i Vision 2030 och i översiktsplanen. Kontoret välkomnar också ambitionerna att försöka nå ett mer genomförandeinriktat program för Söderort.

För att uppnå ett Söderort i världsklass föreslås kontoret att programmet till största del koncentreras till de i översiktsplanen utpekade tyngdpunkterna Skärholmen, Fruängen, Älvsjö, Högdalen och Farsta.

Stockholms stad måste tydliggöra för stockholmare och näringsliv bakgrunden till utvecklingsprojekten, varför de behövs för ett Stockholm som växer och hur de kommer att påverka deras vardag. Det åstadkoms genom samordnade kommunikationsinsatser och en långsiktig strategi som innefattar alla stadsutvecklingsområden. En enhetlig bild med sammanhängande budskap måste skapas som löper från visionstexter över samrådsprocesser fram till byggande. Samsyn och samordning mellan berörda förvaltningar är en förutsättning samt att arbetet vilar på en gemensam kommunikationsstrategi.

Goda tvärförbindelser är viktiga för att Söderort ska kunna expandera med fler arbetsplatser och bostäder och kollektivtrafiken kommer att få en avgörande roll för att möjliggöra en hållbar utveckling i staden. Citybanans tillkomst kommer att innebära en förbättring i Söderort genom att kapaciteten och tillgängligheten förbättras samt pålitligheten ökar för pendeltåg som är en viktig del av söderorts/södertörns kommunikationer.

Ansvar för stadens grönområden är delat mellan flera förvaltningar inom Stockholms stad och det är betydelsefullt med ett väl utvecklat samarbete för att kunna säkerställa en god tillgång till attraktiva parker och grönområden i hela staden. Arbetet med programmet för utvecklingen i Söderort skulle kunna vara en viktig del i detta arbete.

Inom ramen för Söderortsvisionen ser Trafikkontoret ett behov av att i samverkan med andra aktörer genomföra en bred och långsiktig satsning för att skapa ett tryggare och trivsammare Söderort genom att höja nivån för renhållning och övrig drift samt successivt rusta stadsmiljön i Söderort genom att samla privata och offentliga aktörer kring ett gemensamt koncept med gemensam finansiering. Det finns också ett behov av att påverka boendes attityder till nedskräpning och skapa större delaktighet och starkare ansvarstagande för sin egen närmiljö i Söderort.

Söderort är den del av staden som växer snabbast, både i form av nya bostäder och ökande befolkning. Detta ställer höga krav på dagens och framtidens drift- och underhållsverksamhet. I det nya programmet bör därför en plan för såväl ökade investeringar som driften och underhållet i ett växande Söderort tas fram.

En väl fungerande hantering av de boendes och företagens avfall, ger både en god service och minskad risk för nedskräpning. När nu ett mer genomförandeinriktat program tas fram för söderort är det viktigt att avfallshanteringen finns med som en komponent både på den lokala nivån, som i bostadsområden, och sett ur ett större perspektiv, vad gäller t ex markutnyttjande. I det nya programmet bör

avfallshanteringen finnas med både vid planering av nya bostadsområden och vid upprustning av de befintliga bostadsbestånden.

Remissen

Ärendet

Kommunfullmäktige har beslutat att ett nytt program ska tas fram för utvecklingen i Söderort. Programmet kommer att ersätta tidigare Söderortsvisionen, antagen av kommunfullmäktige 2002 respektive 2004. Det nya programmet föreslås utgå ifrån gällande vision men också utifrån visionen Stockholm i världsklass och förslaget till ny översiktsplan. Syftet med arbetet är att göra det mer genomförande inriktat. Det nya programmet kommer att föreläggas kommunfullmäktige och en särskild handlingsplan kommer att tas fram vilken ska förankras i politiska styrgruppen och i berörda nämnder. Beslut om särskilda insatser ska kunna tas i budget för 2010.

Processen och projektorganisation

För åren 2009 och 2010 kommer arbetet kring utvecklingen i Söderort att bedrivas i ett särskilt projekt. För arbetet har en särskild projektorganisation bildats. Projektet leds av den politiska styrgruppen för utvecklingen av ytterstaden och en politisk referensgrupp ska bildas. På tjänstemannanivå finns en operativ styrgrupp samt en arbetsgrupp med kontaktpersoner från berörda förvaltningar och bolag. Arbetet leds av en särskild projektledare på stadsledningskontoret. Arbetet tar sin utgångspunkt i Vision 2030 "Ett Stockholm i världsklass" och i arbetet kring en ny översiktsplan.

En viktig del i processen är medborgardialogen, som föreslås ske under hösten 2009 och samordnas med stadsdelsnämndernas medborgardialoger och bostadsbolagens boendedialoger. Resultatet av medborgardialogen kommer dels att kunna beaktas i programmet men också i den handlingsplan som ska upprättas.

Åtgärder och utveckling

Inom flera områden har en omfattande utveckling skett, ca 7 000 nya lägenheter har tillkommit, befolkningen har ökat med ca 20 000 människor. Det bor nära 300 000 människor i Söderort. Bebyggelsen är blandad och många äldre områden är byggda genom så kallat självbyggeri.

Inom Söderort finns en väl fungerande kollektivtrafik och många av de samhällen som skapats har lokaliserats till olika T-banestationer. Här emellan och mellan olika T-banelinjer är ofta avstånden stora och samhällena är inte sammanbyggda.

Det har genomförts ett antal infrastruktursatsningar för att bättre knyta samman de olika delarna i Söderort bl a en ny pendeltågsstation i Årstaberget och Södra länken. Många av infrastrukturplanerna är dock mycket långsiktiga.

Ökningen av antalet arbetsplatser har varit relativt lågt ca 1 000. Service och handel har förbättrats genom utbyggnad av Skärholmens och Liljeholmens centrum samt pågående utvecklingsarbete i Farsta centrum. Naturen är en av Söderorts största tillgångar och ett kontinuerligt arbete pågår dels för att skydda historiska värden, dels för och göra naturen mera tillgänglig.

Utmaningar och arbetet kring södra ytterstaden

Trots de goda förutsättningarna och den goda kvalitén i den södra ytterstaden finns dock utmaningar och möjligheter till förbättringar. Programmet har till syfte att dessa förbättringar ska uppnås.

För att stärka den södra ytterstaden måste tvärkommunikationerna förbättras. Det gäller både för den spårbundna trafiken och för framkomligheten för bilar och bussar. Satsningar på spårbunden trafik ger de miljömässigt bästa resultaten och ger också förutsättningar för utveckling av områden i anslutning till spåren.

Det är fortfarande svårt att röra sig på tvären inom ytterstaden. Med förbättrade tvärförbindelser skapas större attraktivitet till bland annat skolor och arbetsplatser. Behovet av att förbättra tillgängligheten till E 4:an är stort. Nya rörelsemönster kan skapa en positiv tillväxt i områden med idag ringa tillväxt.

De mindre centrumanläggningarna för låg omsättning och på flera håll har samhällsservicen blivit sämre. Det finns också en socioekonomisk obalans såväl inom Söderort som mellan ytterstaden i helhet och Stockholms innerstad. Utgångspunkten för programmet är att det behövs en gemensam strategi för hela Söderort men att de mer konkreta insatserna måste riktas till vissa stadsdelar.

I remissen har följande frågor pekats ut som särskilt viktiga att starta med:

- Programarbete för området Älvsjö-Rågsved/Högdalen-Fagersjö-Farsta föreslås ges högsta prioritet.
- Samverkan med företagsområden och företagarnas organisationer i syfte att få en förbättrad företagsutveckling i Söderort.
- Omfattande satsning på upprustning av bostäder ägda av de kommunala bostadsbolagen.

- En fördjupad analys över förutsättningarna för olika centrumupprustningar.
- Formerna för medborgardialog och medborgarmedverkan måste stärkas
- Ett generellt behov av insatser för att hålla rent och snyggt, se till att lampor blir utbytta och ett allmänt underhåll är viktigt

Ett slutligt program med handlingsplan beräknas tas fram för behandling i kommunfullmäktige i mars 2010.

Remissbehandling

Programmet har remitterat till berörda nämnder och styrelser, angränsande kommuner söder om staden, näringslivsorganisationer, företagsområden, fastighetsägare, boende- och hyresgästföreningar samt andra organisationer och föreningar.

Remissen består av ett faktaunderlag, en visionstext, ett frågeunderlag och ett statistikunderlag från utrednings- och statistikkontoret

Trafikkontorets övergripande synpunkter

Kontoret ställer sig bakom ett nytt program för Söderort och anser att den följer den linje för stadens fortsatta utveckling som slås an i Vision 2030 och i översiktsplanen. Kontoret välkomnar också ambitionerna att försöka nå ett mer genomförandeinriktat program för Söderort.

I remissen används växelvis benämningen Söderort och södra ytterstaden. Trafikkontoret föredrar benämningen Söderort, för att tydliggöra kopplingen till tidigare versioner av Söderortsvisionen samt då södra ytterstaden betonar och förstärker skillnaden innerstad/ytterstad.

Det är viktigt att den kommande Söderortsvisionen skapar en positiv bild av den utveckling som kommer att ske inom Söderort fram till och med 2030, parallellt med de områden som behöver mera fokus utifrån de problem och brister som finns idag.

För att uppnå ett Söderort i världsklass föreslås programmet till största del koncentreras till de i översiktsplanen utpekade tyngdpunkterna Skärholmen, Fruängen, Älvsjö, Högdalen och Farsta. Behovet av särskilda insatser i norra delen av Söderort bedöms inte som lika stort då det redan pågår omfattande planering och byggande i stadsutvecklingsområdena Gullmarsplan, Årstafältet, Telefonplan och Liljeholmen.

Kommunikation och budskap

Stockholm växer och utvecklas för framtiden. Huvudstaden befinner sig i en intensiv utvecklingsperiod som har stor betydelse för utveckling mot en stad i världsklass. Stadsdelar och byggnader växer fram vid sidan av ny infrastruktur och omfattande underhållsinsatser. Långsiktiga visioner om ett framtida, konkurrenskraftigt och attraktivt Stockholm kommer till liv och konkretiseras i form av byggplatser och avstängningar som kommer att märkas i stadsbilden under lång tid framöver.

Stockholms stad måste tydliggöra för stockholmare och näringsliv bakgrunden till insatserna, varför de behövs för ett Stockholm som växer och hur de kommer att påverka deras vardag. Det kräver samordnade kommunikationsinsatser och en långsiktig strategi som innefattar samtliga stadsutvecklingsområden. För de olika delarna och projekten som pågår i söderort är det viktigt att de alltid ställs i relation till helheten, både i förhållande till Vision för Söderort men även för Vision 2030.

En enhetlig bild med sammanhängande budskap måste skapas som löper från visionstexter över samrådsprocesser fram till byggande. Målgrupperna ska inte behöva ha kunskaper om vilken förvaltningen som hanterar de olika delarna i projekten utan ska lätt och enkelt kunna få svar på sina frågor via webb eller mail. Allt detta kräver samsyn och samordning mellan berörda förvaltningar samt att arbetet vilar på en gemensam kommunikationsstrategi.

Trafikkontorets specifika synpunkter

Bättre tvärförbindelser och infrastruktur

Goda tvärförbindelser är viktiga för att Söderort ska kunna expandera med fler arbetsplatser och bostäder. Kollektivtrafiken kommer att få en avgörande roll för att möjliggöra en hållbar utveckling i staden. Detta är särskilt viktigt att betona i samband med den ökning av biltrafiken som förväntas bli en konsekvens av regionens kommande befolkningsutveckling och infrastrukturens utveckling.

Citybanans tillkomst kommer att innebära en förbättring i Söderort genom att kapaciteten och tillgängligheten förbättras samt pålitligheten ökar för pendeltåg som är en viktig del av söderorts/södertörns kommunikationer. Trafikkontoret anser även att tvärbanans förlängningar till Solna, Kista och Slussen kommer att ge bättre tillgång till viktiga arbetsplatsområden norr om innerstaden.

Den kommande Spårväg Syd är en viktig del i utvecklingen av Älvsjö, Fruängen och Skärholmen men även busstrafiken är viktig för tvärförbindelser i Söderort. Stombussens tvärförbindelser i ytterstaden kör redan idag på flera av de tvärkopplingar som nämns som viktiga i remissen och översiktsplanen. Spårväg syds sträcka i Stockholm körs stombuss 173. Signalprioritet för stombussarna 173 (Skarpnäck - Bandhagen - Älvsjö - Fruängen - Kungens Kurva - Skärholmen) och 172 (Skarpnäck - Högdalen - Flemingsberg - Norsborg) ingår i regionens satsning på trimningsåtgärder, och SL och Trafikkontoret satsar på tillgänglighet och mindre framkomlighetsåtgärder som komplement.

Det är också viktigt att framhålla gång- och cykeltrafikens potential som konkurrenskraftiga transportslag och för att förstärka den samlade potentialen inom gång, cykel och kollektivtrafik bör anslutningar och omstigningspunkter utvecklas. Dessutom bör möjligheterna att ta med cykeln vid resor med kollektivtrafik både på land och på vatten förbättras.

Användningen av det befintliga vägnätet måste optimeras för att staden skall fungera och trafiken flyta även när staden växer. Trafikkontoret arbetar med ett pågående uppdrag att ta fram en trafikstrategi som syftar till att säkerställa vägnätets framtida funktion. Ett utvecklat trafikstrategisk tankesätt måste också präglade utformning av ny infrastruktur. Det bör även nämnas att trängselskatten har haft en mycket viktig roll i att skapa en hållbar trafiksituation i söderort, i synnerhet på infartslederna.

Grönområde

Ansvar för stadens grönområden är delat mellan flera förvaltningar inom Stockholms stad och det är betydelsefullt med ett väl utvecklat samarbete för att kunna säkerställa en god tillgång till attraktiva parker och grönområden i hela staden. Arbetet med programmet för utvecklingen i Söderort skulle kunna vara en viktig del i detta arbete. En särskild utmaning i Söderort är att förbättra sambanden mellan stadsdelar och samtidigt ta tillvara värdet av större sammanhängande grönområden.

Naturområdena betraktas i översiktsplanen i viss mån som barriärer som hindrar kontakten mellan människor och försvårar integrationen. Kontoret menar att användning och utveckling av aktiviteter och bebyggelse noga måste studeras och vägas mot andra intressen i den kommande planeringen. Stockholms större sammanhängande naturmarksområden är unika för en stad i världsklass och ger stadsborna möjlighet till motion och vistelse i skogsmark. Stadens attraktivitet

ligger också i tillgången till parker som invånare och besökare kan använda för rekreation

Drift- och underhåll

I den föreslagna visionstexten för Söderortsvisionen framhålls vikten av att miljön är ren, trivsamt och vacker, vilket också tydliggörs i stadens budget. Trafikkontoret har sedan 2007 ansvaret för drift och underhåll av stadens gator, torg och centrumanläggningar, samt de så kallade kommuncentrala parkerna, däribland Årstafältet. På Trafikkontoret ligger också ett övergripande ansvar för en rad verksamheter som påverkar trivsel och trygghet i stadsmiljön, däribland trafiksäkerhet, klottersanering, avfallshantering och belysning.

Inom ramen för Söderortsvisionen ser Trafikkontoret ett behov av att i samverkan med andra aktörer genomföra en bred och långsiktig satsning för att skapa ett tryggare och trivsammare Söderort genom att höja nivån för renhållning och övrig drift samt successivt rusta stadsmiljön i Söderort genom att samla privata och offentliga aktörer kring ett gemensamt koncept med gemensam finansiering. Det finns också ett behov av att påverka boendes attityder till nedskräpning och skapa större delaktighet och starkare ansvarstagande för sin egen närmiljö i Söderort.

Söderort är den del av staden som växer snabbast, både i form av nya bostäder och ökande befolkning. Detta ställer höga krav på dagens och framtidens drift- och underhållsverksamhet. Med ökad exploateringsgrad blir drift- och underhållsarbetet mer komplext. Drift- och underhållsaspekter bör vara en ingående bedömningsfaktor av planerade projekt. Kontoret vill även understryka vikten av att underhålla befintliga anläggningar så att funktion säkerställs och kapitalförstöring undviks. God framförhållning innebär även bättre förutsättningar att styra underhåll till rätt tidsspann. På så sätt kan omfattningen av reoveringar planeras och störningar minskas.

Den kraftiga exploatering som sker i Söderort och den standarhöjning vad gäller de olika exploateringsprojektens utformning saknar täckning i stadens drift- och underhållsbudget. Utvecklingsområden som Telefonplan, Farsta, Årstadal, Skärholmen, liksom enskilda projekt, ställer helt andra krav på skötsel jämfört med den nivå som finns i dag. Förtätning i form av fler bostäder och ökat invånareantal innebär också ökad belastning på gator, torg och grönytor som redan i dag är eftersatta vad gäller drift och underhåll.

Trafikkontoret ser därför klara risker med att standarden och skötseln i dessa nya och attraktiva stadsmiljöer under kommande år successivt kommer att försämrats. I

det nya programmet bör därför en plan för såväl ökade investeringar som driften och underhållet i ett växande Söderort tas fram.

Belysning

Trafikkontoret instämmer helt i att det finns ett generellt behov av att lampor blir utbytta. Ett fungerande underhåll där trasig belysning snabbt blir åtgärdad är av stor vikt för trygghetskänslan. Det ställer i sin tur krav på att belysningen är utformad så att den går att underhålla och att reservdelar finnas tillgängliga.

Belysningen är i sig inte brottsförebyggande men tillsammans med en god gestaltad miljö hjälper den till att skapa en känsla av trygghet. Avgörande för trygghetskänslan är att miljön känns omhändertagen och mänsklig. För belysningen innebär det att den ska vara ren, hel och fungerande. Släckta lampor, sönderslagna armaturer och nerklottrade stolpar bidrar till att skapa en otrygg miljö.

Sedan 1999 har Trafikkontoret bedrivit en aktiv belysningssatsning med syfte att skapa en trygg, säker och orienterbar miljö för alla under den mörka delen av dygnet. Trafikkontoret har också ett samarbete med elbolaget Fortum för att belysa mörka och otrygga platser i stadsmiljön.

Klotter

I stadens budget och i policyn mot klotter och annan skadegörelse finns tydliga uppdrag som riktar sig till stadens samtliga förvaltningar och bolag. Uppdragen omfattar såväl preventiva som aktiva insatser från staden. Söderort är betydligt mer utsatt för klotter och skadegörelse jämfört med andra delar av staden och länet. Detta är tydligt i såväl brottsstatistiken som i statistiken över utförd sanering. Söderort är också hemvist för den stora andelen graffitimålare som förekommer frekvent i brottsstatistiken vad gäller klotter och skadegörelse.

Trafikkontoret har ett samverkansansvar för klotterbekämpningen i staden och har såväl organisatoriskt som verksamhetsmässigt prioriterat frågan under de senaste åren. En del i detta arbete är att samarbetet med polisen intensifierats och effektiviserats. Söderortspolisen har i detta avseende avsatt personal som särskilt arbetar med klotterfrågan. Resultatet är att fler grips och åtalas för klotter och skadestånden som klottrare tilldöms är betydligt högre i dag än tidigare.

Detta ställer krav på de förvaltningar inom staden som ansvarar för brottsprevention, samt de verksamheter som kommer i kontakt med barn och ungdomar. På samma sätt som trafikkontoret anpassat sin verksamhet och tagit

fram tydliga mål och aktiviteter för att öka de brottsbekämpande insatserna gällande klotter, bör staden ta fram tydliga program för att minska nyrekrytering av klottrare, vårda och hjälpa de aktiva klottrare som döms i allt större utsträckning, samt utbilda föräldrar och de anställda inom staden som kommer i kontakt med klottrare och andra aktörer inom graffitikulturen.

Avfall

Flera av målen i den ursprungliga söderortsvisionen har kopplingar till avfallshanteringen. En väl fungerande hantering av de boendes och företagens avfall, ger både en god service och minskad risk för nedskräpning. När nu ett mer genomförandeinriktat program tas fram för söderort är det viktigt att avfallshanteringen finns med som en komponent både på den lokala nivån, som i bostadsområden, och sett ur ett större perspektiv, vad gäller t ex markutnyttjande.

Tillväxten i inre delarna av ytterstaden ger ökade avfallsmängder, vilka måste omhändertas. Då utrymmet minskar i samma takt i dessa delar kan ytor för omhändertagande istället behöva förläggas till yttre ytterstaden.

I det nya programmet bör avfallshanteringen finnas med både vid planering av nya bostadsområden och vid upprustning av de befintliga bostadsbestånden. Utgångspunkter bör vara att ge goda möjligheter för källsortering samt att sträva efter maskinella hämtsystem i möjligaste mån. Det är angeläget att tidigt planera in ytor för återvinningsstationer (förpackningar och tidningar) och miljöstationer (farligt avfall) i anslutning till bostadsområden och butiker/köpcentra. Delaktighet hos medborgarna, som nämns i visionen, är en också viktig förutsättning för att uppnå en väl fungerande avfallshantering.

Konkurrensen om marken är hård, men det är viktigt att vara medveten om att i takt med att antal invånare och arbetsplatser växer, ökar även behovet av ytor för t ex återvinningscentraler och omlastningsstationer, där det avfall som uppkommer kan tas emot och hanteras. Sådana anläggningar är en viktig del av servicen till både boende och verksamheter och ”nära” lokaliseringar ger också vinster ur transport- och miljösynpunkt. Anläggningarna är dessvärre ofta svårplacerade eftersom de i allmänhet kräver skyddsavstånd till närliggande bebyggelse, i synnerhet bostadsområden, p g a buller- och trafikstörningar. Det är därför bra att det tas ett samlat grepp för hela Söderort så att dessa delar kan finnas med tidigt i planeringen.

I söderort finns idag två återvinningscentraler för mottagning av grovavfall – ÅVC Östberga vid Årstafältet och ÅVC Vantör i Högdalen. En tredje

återvinningscentral i Sättra har planerad byggstart 2010. Den geografiska spridningen är fördelaktig både ur miljö-, service- och logistiksynpunkt. ÅVC Östberga har idag tidsbegränsat bygglov och om den inte kan vara kvar är det angeläget att ersättningsplats säkerställs för att bibehålla servicenivån för invånarna.

Slut